

Cosmin MATEI
(Muzeul Satului Bănățean,
Timișoara)

**Monede romane imperiale
descoperite pe raza comunei Jebel
(jud. Timiș)**

Abstract: (Imperial Roman coins discovered in Jebel commune (Timiș County)) In the year 2023, in a field on the administrative territory of Jebel, several Roman imperial coins (most of them issued in the 4th century p. Chr.) were found with the help of a metal detector. The numismatic material was handed over to the Timiș County Directorate for Culture. The coins were discovered in the area of a former settlement from the 4th century p. Chr., the number of coins indicating the existence of a relatively prosperous community, accustomed to using coins in commercial transactions.

Keywords: *Banat, Roman coins, 4th century p. Chr, Sarmatian settlement.*

Rezumat: În anul 2023, pe un câmp aflat pe teritoriul administrativ aparținând comunei Jebel au fost găsite cu ajutorul unui detector de metale mai multe monede romane imperiale (majoritatea emise în secolul IV p. Chr.). Materialul numismatic a fost predat Direcției Județene pentru Cultură Timiș. Pieseile monetare au fost descoperite pe arealul unei foste așezări din secolul IV p.Chr., numărul monedelor indicând existența unei comunități relativ prospere, obișnuite să utilizeze monedă în cadrul tranzacțiilor comerciale.

Cuvinte-cheie: *Banat, monede romane, secolul IV p.Chr., așezare sarmatică.*

La o primă vedere neînsemnate, loturile monetare alcătuite dintr-un număr mai redus de piese necesită a fi aduse la cunoștință sistemului științific, întrucât ele ajută împreună cu descoperirile mult mai incitante de tezaure și monede descoperite în perimetrul siturilor arheologice ce fac obiectul unor cercetări sistematice, la cunoașterea și interpretarea unui material numismatic cât mai exhaustiv dintr-o anumită perioadă istorică și regiune. Cu ajutorul analizelor și studiilor monetare se pot elabora apoi lucrări științifice cu caracter monografic sau sinteze notabile, deoarece publicarea fiecărei descoperiri în parte contribuie la incontestabila îmbogățire a fondului documentelor istorico-numismatice. Publicarea acestui lot monetar se dorește a fi de ajutor în studierea materialului numismatic din secolul IV p. Chr., contribuind cert la cunoașterea cât mai detaliată a complexeii istorii politico-economice a spațiului situat în exteriorul frontierelor Imperiului.

Monedele ce fac parte din acest lot au fost descoperite recent (anul 2023), fiind inedite.

Monedele au fost găsite pe un câmp aflat între localitățile Jebel și Voiteg (jud. Timiș), câmp ce aparține de teritoriul administrativ al localității Jebel (Fig. 1). Prima tranșă din acest lot monetar a fost găsită în data de 8.10.2023, a doua tranșă în data de 13.10.2023, iar a treia tranșă în data de 18.10.2023. Pieseile monetare au fost descoperite cu ajutorul unui detector de metale, proprietarul detectorului având autorizație pentru deținerea unui astfel de aparat. Monedele au fost predate Direcției Județene pentru Cultură Timiș.

Pieseile monetare au fost descrise și analizate pe baza prezentării individuale a fiecărei monede, a imaginilor aversului și reversului, a axei reversului față de avers, a atelierului monetar unde au fost confecționate, a anului de emisiune, a metalului din care au fost bătute, a diametrului, a greutateii și a catalogului pe baza căruia a fost făcută determinarea.

1)

emitent: CONSTANS

nominal: AE 2

d=20,2 x 19,69 mm; g=2,2 gr.; ax=6

stare conservare: rău păstrată, ciobită, corodată, ștearsă, tocită; reversul ilizibil

loc descoperire: Jebel (jud. Timiș); coordonate GPS: 45,524 940,21.238901; adâncime: 10 cm

Av: D N CONSTA—[N]S P F AVG;
bust spre stânga, cu diademă perlată,
cuiasat, cu mantie imperială; ține
glob pământesc în mâna dreaptă

Rv: [FEL TEMP] R[EPA—RATI]O;
soldat cu cască, ține sulită în mâna
[.....]stângă, mergând spre dreapta, cu
capul spre stânga, conducând un mic
personaj cu capul gol dintr-o colibă
de sub un copac; lancea este cu
vârful în jos, între picioarele
soldatului

atelier monetar: ?

an emiter: 346 – 350 p. Chr. (cf. LRBC)

348 – 351 p. Chr. (cf. RIC VIII)

nr. inv. temp.: PV 3624/18/09/2023/1

Inedit

2)

emitent: CONSTANTINVS I sau CONSTANTIVS II (monedă comemorativă CONSTANTINOPOLI)

nominal: AE 4

d=13,84 x 13,11 mm; g=1,5 gr.; ax=11

stare conservare: relativ rău păstrată; legenda aversului ilizibilă; reversul tocit, șters, parțial ilizibil

loc descoperire: Jebel (jud. Timiș); coordonate GPS: 45.524 940,21.238901; adâncime 10 cm

Av: [CONSTAN—TI]N[OPOLI];

bust spre stânga al personificării orașului Constantinopol, purtând coif cu diademă și creastă, ținând sceptru pe umărul stâng

Rv: GLOR—[IA] E[XERC—ITVS]; doi soldați cu cască, față în față, fiecare ține

[.....]o sulită într-o mână, cealaltă mână sprijinită pe scut; între ei un stindard

atelier monetar: ?

an emitere: 335 – 337 p. Chr. (cf. LRBC)

9 septembrie 337 – primăvara 340 p. Chr. (cf. RIC VIII)

nr. inv. temp.: PV 3624/18.09.2023/2

Inedit

3)

emitent: CONSTANS

nominal: AE 3

d=15,43 x 14,12 mm; g=1,6gr.; ax=5/6

stare conservare: mediocră; aversul parțial lizibil; reversul parțial lizibil, cu patină verde

loc descoperire: Jebel (jud. Timiș); coordonate GPS: 45.524 940,21.238901; adâncime 10 cm

Av: CONSTANS—[P F AVG];

bust spre dreapta, cu diademă perlată și rozete (sau diademă cu laur și rozete), cuirasat, cu mantie imperială

Rv: [VI]CTORI[AE DD AVGGQ NN];

două personificări ale zeiței Victoria, față SMT[SA] față, fiecare ținând în mână câte o cunună, între ele ramură verticală de palmier

atelier monetar: Thessalonica

an emiter: 341 – 346 p. Chr. (cf. LRBC)

347 – 348 p. Chr. (cf. RIC VIII)

RIC VIII, nr. 105 sau 106, p. 411; LRBC, 863 sau 864, p. 21

nr. inv. temp.: PV 3624/18.09.2023/3

Inedit

4)

emiten: împărat sec. IV p. Chr.

nominal: AE 3

d=15,98 x 14,50 mm; g=1,1 gr.; ax=6 ?

stare conservare: rău păstrată; tocită, ștearsă, ilizibilă

loc descoperire: Jebel (jud. Timiș); coordonate GPS: 45.524 940,21.238901;
adâncime 10 cm

Av: C? [.....];

bust spre dreapta, cu diademă ?, cuirasat ?, cu mantie imperială

Rv: [.....];

în câmpul stâng personaj în picioare, spre dreapta, braț [.....] semiridicat din cot

atelier monetar: ?

an emiter: sec. IV p. Chr.

nr. inv. temp.: PV 3624/18.09.2023/4

Inedit

5)

emiten: ANTONINVS PIVS pentru Faustina

nominal: D (billon)

d=17,71 x 16,89 mm; g=2,3 gr.; ax=5

stare conservare: mediocră; parțial ilizibilă

loc descoperire: Jebel (jud. Timiș); coordonate GPS: 45.527234,21.242523;
adâncime 15 cm

Av: [D]IVA [F]AV[STINA];

bust spre dreapta, drapat, părul ondulat și încolăcit pe creștetul capului

Rv: C[O]N[SE]CR-ATI;

păun mergând spre dreapta, capul spre stânga; sub

O exergă O din CONSECRATIO

atelier monetar: Roma

an emitere: post 141 p. Chr.
 RIC III, nr. 384a sau 385a, p. 73
 nr. inv. temp.: 4189/20.10.2023/1
 Inedit

6)

emitent: GALLIENVS pentru Salonina
 nominal: Ant (billon)

d=21,11 x 18,30 mm; g=2 gr.; a=6

stare conservare: rău păstrată; ciobită, tocită, corodată; parțial ilizibilă

loc descoperire: Jebel (jud. Timiș), coordonate GPS: 45.527234,21.242523;
 adâncime 15 cm

Av: SALO[NINA AVG]; bust spre dreapta, drapat, cu diademă

Rv: [FE]C[VN]D[ITAS AVG];

personificarea zeiței Fecunditas în picioare,

[.] ?capul spre stânga, în brațul stâng ține cornul
 abundenței; în partea stângă, la picior, copil

atelier monetar: Roma

an emitere: 260 – 268 p. Chr.

RIC V/1, nr. 5, p. 192

nr. inv. temp.: 4189/20.10.2023/2

Inedit

7)

emitet: CONSTANS ?

nominal: AE 4

d=13,44 x 12,72 mm; g=1,3 gr.; ax=12

stare conservare: mediocră; corodată; legenda aversului ilizibilă; exerga
 reversului ilizibilă

loc descoperire: Jebel (jud. Timiș); coordonate GPS: 45.527234,21.242523;
 adâncime 15 cm

Av: [DN CONS]TA—[NS P F AVG] ?;

bust spre dreapta, cu mantie, cuirasat ?, cu
 diademă cu perle sau diademă cu perle și
 rozete (o rozetă pe frunte)

Rv: VOT în interiorul unei cununii de lauri

XX

MVLT

XXX

[.....]

atelier monetar: ?

an emitere: 341 – 346 p. Chr. (cf. LRBC)

347 – 348 p. Chr. (cf. RIC VIII)

nr. inv. temp.: PV 4189/20.10.2023/3

Inedit

8)

emitent: CONSTANS

nominal: AE 3

d=15,70 x 15,84 mm; g=1,2 gr.; ax=12

stare conservare: bine păstrată

loc descoperire: Jebel (jud. Timiș); coordonate GPS: 45.527234,21.242523;
adâncime 15 cm

Av: CONSTANS P F AVG;

bust spre dreapta, cu diademă (perle și rozete, trei sau mai multe rozete în diademă), cuirasat, cu mantie imperială

Rv: VICTORIAE DD AVGGQ NN;

două personificări ale zeiței Victoria, față

SMTSI în față, fiecare ținând în mână cunună și ramură de palmier; între ele ramură verticală de palmier

atelier monetar: Thessalonica

an emitere: 341 – 346 p. Chr. (cf. LRBC)

347 – 348 p. Chr. (cf. RIC VIII)

LRBC, nr. 864, p. 21; RIC VIII, nr. 106, p. 411

nr. inv. temp.: PV 4189/20.10.2023/4

Inedit

9)

emitent: CONSTANS sau CONSTANTIVS II

nominal: AE 3

d=13,84 x 14,08 mm; g=0,9 gr.; ax=6/7 ?

stare conservare: rău păstrată; tocită, corodată, ilizibilă

loc descoperire: Jebel (jud. Timiș); coordonate GPS: 45.527234,21.242523;
adâncime 15 cm

Av: [.....]; cap ?, bust ?, spre dreapta

Rv: [VICTORIAE DD AVGGQ NN] ?; două personaje față
în față, fiecare ține
[.....] în mână o cunună

atelier monetar: ?
an emitere: sec. IV p. Chr.; post 341 p. Chr. (cf. LRBC), post 347 p. Chr. (cf.
RIC VIII)
nr. inv. temp.: PV 4189/20.10.2023/5
Inedit

10)

emitent: împărat sec. IV p. Chr.
nominal: AE 3
d=14,35 x 15,21 mm; g=1,5 gr.; ax=12 ?
stare conservare: rău păstrată; tocită, ștearsă, ilizibilă; patină verde
loc descoperire: Jebel (jud. Timiș); coordonate GPS: 45.524 940,21.238901;
adâncime 10-15 cm
Av: [.....]; cap ?, bust ?, cu diademă, spre dreapta

Rv: [.....]; legenda în interiorul unei cununi de laur
[.....]

atelier monetar: ?
an emitere: sec. IV p. Chr.
nr. inv. temp.: PV 4120/16.10.2023/1
Inedit

11)

emitent: CONSTANTINVS I pentru unul din fii săi (Caesar)
nominal: AE 2
d=17,88 x 16,77 mm; g=1,5 gr.; ax=7
stare conservare: rău păstrată; tocită, ștearsă, ciobită, deformată; legendele
ilizibile
loc descoperire: Jebel (jud. Timiș); coordonate GPS: 45.524 940,21.238901,
adâncime 10-15 cm

Av: [.....NO]B [C];
bust spre dreapta, cu diademă, cuirasat ?, cu mantie
imperială

Rv: [GLORIA EXERCITVS];
doi soldați în picioare, față în față, cu sulite într-
[.....] o mână (sulitele cu vârful în jos), cealaltă mână
sprijinită de scut; două stindarde între ei

atelier monetar: ?
an emitere: 330 – 336 p. Chr.
nr. inv. temp.: PV 4210/16.10.2023/2
Inedit

12)

emitent: împărat sec. IV p. Chr.
nominal: AE 4
d=12,32 x 13,03 mm; g=1,4 gr.; a=?
stare conservare: rău păstrată; corodată, ștearsă, ilizibilă
loc descoperire: Jebel (jud. Timiș); coordonate GPS: 45.524 940,21.238901;
adâncime 10-15 cm
Av: [.....]; bust spre dreapta, cu diademă

Rv: [.....]; ilizibil

atelier monetar: ?
an emitere: sec. IV p. Chr.
nr. inv. temp.: PV 4120/16.10.2023/3
Inedit

13)

emitent: împărat sec. IV p. Chr.
nominal: AE 3
d=15,08 x 14,90 mm; g=0,9 gr.; ax=12
stare conservare: rău păstrată; tocită, ștearsă ilizibilă
loc descoperire: Jebel (jud. Timiș); coordonate GPS: 45.524 940,21.238901;
adâncime 10-15 cm

Av: [.....]; cap ?, bust ?, spre dreapta

Rv: [.....]; două personaje feminine ?, față în față

atelier monetar: ?

an emitere: sec. IV p. Chr.

nr. inv. temp.: PV 4120/16.10.2023/4

Inedit

14)

emitent: CONSTANTIVS II sau CONSTANS

nominal: AE 3

d=14,22 x 13,92 mm; g=1,4 gr.; ax=6

stare conservare: relativ rău păstrată; legenda aversului ilizibilă, corodată

loc descoperire: Jebel (jud. Timiș); coordonate GPS: 45.524 940,21.238901; adâncime 10-15 cm

Av: [D N CONSTAN—TIVS P F AVG] sau

[D N CONSTA—NS P F AVG]; bust spre dreapta, cu diademă

Rv: VOT

XX

MVLT

XXX

[S]MN[•]; legenda în interiorul unei cununi de lauri

atelier monetar: Nicomedia

an emitere: 341 – 346 p. Chr. (cf. LRBC)

347 – 348 p. Chr. (cf. RIC VIII)

LRBC, nr. 1156, p. 27; RIC VIII, nr. 58, p. 475

LRBC, nr. 1157, p. 27; RIC VIII, nr. 59, p. 475

nr. inv. temp.: PV 4120/16.10.2023/5

Inedit

15)

emitent: CONSTANTIVS II ?; CONSTANS ?

nominal: AE 3

d=14,29 x 12,79 mm; g=0,6 gr.; ax=1

stare conservare: rău păstrată; tocită, ștersă, ilizibilă

loc descoperire: Jebel (jud. Timiș); coordonate GPS: 45.524 940,21.238901;
adâncime 10-15 cm

Av: [.....]S?[.....]; bust spre dreapta, cu diademă

Rv: [VICTORIAE DD AVGGQ NN];
două personaje în picioare, față în față,
[.....] între ele ramură verticală de palmier

atelier monetar: ?

an emitere: 341 – 346 p. Chr. (cf. LRBC)

347 – 348 p. Chr. (cf. RIC VIII)

nr. inv. temp.: PV 4120/16.10.2023/6

Inedit

16)

emitent: CONSTANTINVS I (monedă comemorativă CONSTANTINOPOLI
sau

CONSTANTINOPOLIS

nominal: AE 2

d=17,46 x16,34 mm; g=1,4 gr.; ax=11/12

stare conservare: relativ rău păstrată; tocită, ștearsă, legenda ilizibilă; patină
verde

loc descoperire: Jebel (jud. Timiș); coordonate GPS: 45.524 940 21.238901;
adâncime 10-15 cm

Av: [CONSTAN—TINOPOLIS] sau
[CONSTANTI—NOPOLIS] sau
[CONSTAN—TINOPOLI];

personificarea orașului Constantinopol; bust
spre stânga purtând coif cu cunună de laur (sau
coif cu diademă perlată), cu mantie imperială
și sulită pe umărul stâng

Rv: anepigrafă; personificarea zeiței Victoria, spre
stânga, în picioare pe prora,
sulită în mâna dreaptă, mâna stângă sprijinită pe scut

atelier monetar: ?

an emitere: 330 – 337 p. Chr. (cf. RIC VII)

nr. inv. temp.: PV 4120/16.10.2023/7

Inedit

17)

emitent: CONSTANS

nominal: AE 4

d=13,84 x 13,90 mm; g=1,4 gr.; ax=12

stare conservare: bine păstrată; parțial legenda aversului ilizibilă; pe revers exerga ilizibilă

loc descoperire: Jebel (jud. Timiș); coordonate GPS: 45.524 940,21.238901; adâncime 10-15 cm

Av: [DN CONST]A—NS P F AV[G];

cap spre dreapta cu diademă perlată și o rozetă în diademă

Rv: VOT

XV

MVL

XX

[SMANA] sau [ANTA];

legenda în interiorul unei cununi de laur

atelier monetar: Antiohia

an emitere: 341 – 346 p. Chr. (cf. LRBC); 347 – 348 p. Chr. (cf. RIC VIII)

RIC VIII, nr. 116 sau 120, p. 521

LRBC, nr. 1399, p. 31

nr. inv. temp.: 4120/16.10.2023/8

Inedit

18)

emitent: CONSTANTINVS I pentru Constantius II (Caesar)

nominal: AE 2

d=17,70 x 18,24 mm; g=1,8 gr.; a=6

stare conservare: mediocră; aversul este tocit, șters, ilizibil; reversul parțial lizibil cu patina verde

loc descoperire: Jebel (jud. Timiș); coordonate GPS: 45.524 940,21.238901, adâncime 10 cm

Av: [FL IV]L [C]O[N]ST[ANT]IV[S NOB C];

bust spre dreapta, laureat, drapat
cuiasat

Rv: [GL]O[RI]—A EXER—[CITVS];

doi soldați, cu cască, în picioare, față în

[S]MTS[A] față, cu sulită cu vârful în jos în mâna din exterior și cu mâna din interior pe scutul așezat pe pământ; între ei două stindarde

atelier monetar: Thessalonica
 an emitere: 330-335 p. Chr. (cf. LRBC)
 335-336 p. Chr. (cf. RIC VII)
 RIC VII, nr. 200, p. 526; LRBC, nr. 842, p. 20
 nr. inv. temp.: 4053/10.10.2023/1
 Inedit

19)

emitet: CONSTANS
 nominal: AE 3
 d=16,26 x 15,27 mm; g=1,1 gr.; ax=12
 stare conservare: relativ rău păstrată; legenda aversului parțial lizibilă; reversul ilizibil; tocită, ștersă
 loc descoperire: Jebel (jud. Timiș); coordonate GPS: 45.524 940,21.238901; adâncime 10 cm

Av: CONST[AN]—S [P F A]VG;
 bust spre dreapta cu diademă (perle și rozete),
 cu mantie imperială, cuirasat

Rv: [VICTORIAE DD AVGGQ NN];
 două personificări ale zeiței Victoria, în
 [.]SIS picioare, una în fața celeilalte, fiecare
 ținând în mâini cunună și ramură de
 palmier; în câmpul inferior, în centru
 ramură de palmier în poziție verticală

atelier monetar: Siscia
 an emitere: 341 – 346 p. Chr. (cf. LRBC)
 347 – 348 p. Chr. (cf. RIC VIII)
 LRBC, nr. 801, p. 20; RIC VIII, nr. 195 sau 196, p. 363
 nr. inv. temp.: 4053/10.10.2023/2
 Inedit

20)

emitent: împărat sec. IV p. Chr.
 nominal: AE 4
 d=13,93 x 12,83 mm; g=1 gr.; ax=10 ?
 stare conservare: rău păstrată; tocită, ștersă, ilizibilă
 loc descoperire: Jebel (jud. Timiș); coordonate GPS: 45.524 940,21.238901; adâncime 10 cm

Av: [.....]; bust spre dreapta, cu mantie imperială, cuirasat
?, cu diademă

Rv: [.....]; personaj în picioare ?

atelier monetar: ?

an emitere: sec. IV p. Chr.

nr. inv. temp.: PV 4053/10.10.2023/3

Inedit

21)

emitent: împărat sec. IV p. Chr.

nominal: AE 3

d=15,51 x 16,31 mm; g=1,3 gr.; ax=1/2 ?

stare conservare: rău păstrată; tocită, ștearsă, ilizibilă

loc descoperire: Jebel (jud. Timiș); coordonate GPS: 45.524 940,21.238901;
adâncime 10 cm

Av: [.....]; bust spre dreapta, cu diademă, cuirasat ?, cu
mantie imperială

Rv: [.....]; două personaje în picioare, față în față ?

atelier monetar: ?

an emitere: sec. IV p. Chr.

nr. inv. temp.: PV 4053/10.10.2023/4

Inedit

22)

emitent: CONSTANS

nominal: AE 3

d=13,44 x 15,20 mm; g=1,2 gr.; ax=12

stare conservare: rău păstrată; ciobită, tocită, ștearsă, ilizibilă

loc descoperire: Jebel (jud. Timiș); coordonate GPS: 45.524 940,21.238901;
adâncime 10 cm

Av: CO[NSTAN]—S[P F AV]G;

bust spre dreapta, cu diademă perlată, cuirasat ?

cu mantie imperială

Rv: [VICTORIAE DD AVGGQ NN];
două personificări ale zeiței Victoria, în
[.....]picioare, față în față, fiecare ținând în mână
cunună de lauri și ramură de palmier; în
câmpul inferior, în centru, ramură de palmier
în poziție verticală

atelier monetar: ?
an emitere: 347 – 348 p. Chr. ?
nr. inv. temp.: PV 4053/10.10.2023/5
Inedit

23)

emitent: împărat sec. IV p. Chr.
nominal: AE 4
d=13,34 x 14,12 mm; g=1 gr.; ax=12
stare conservare: rău păstrată; tocită, ștearsă, ilizibilă
loc descoperire: Jebel (jud. Timiș); coordonate GPS: 45.524 940,21.238901;
adâncime 10 cm

Av: [.....]; bust spre dreapta cu diademă, cuirasat ?, cu
mantie imperială ?

Rv: [.....G? Q?.....]; două personaje feminine
(personificări ale zeiței Victoria) ?
[.....] față în față (posibil să fie VICTORIAE
DD AVGGQ NN)

atelier monetar: ?
an emitere: sec. IV p. Chr.
nr. inv. temp.: PV 4053/10.10.2023/6
Inedit

24)

emitent: CONSTANTINVS II ?; CONSTANTIVS II ?; CONSTANS ?
nominal: AE 3
d=14,94 x 14,70 mm; g=1,2 gr.; ax=6/7
stare conservare: mediocră; tocită, ștearsă; legenda aversului ilizibilă; legenda
reversului
parțial lizibilă; patină verde
loc descoperire: Jebel (jud. Timiș); coordonate GPS: 45.524 940,21.238901;
adâncime 10 cm

Av: [.....] AVG; bust spre dreapta, cu diademă perlată
și rozete, cuirasat, cu
mantie imperială

Rv: [GLORI-A E]XE[R-CIT]V[S]; doi soldați cu cască,
fată în fată, cu capetele

SMTSA

întoarse unul spre

celălalt; fiecare tine o

sulită cu vârful în jos si se sprijină cu mâna

cealaltă pe scut; între ei stindard

atelier monetar: Thessalonica

an emitere: 337 – 341 p. Chr. (cf. LRBC)

9 septembrie 337 – primăvara 340 p. Chr. (cf. RIC VIII)

nr. inv. temp.: PV 4053/10.10.2023/7

Inedit

25)

emitent: CONSTANS

nominal: AE 3

d=16,70 x 15,91 mm; g=1,2 gr.; ax=12

stare conservare: bine păstrată; patină verde

loc descoperire: Jebel (jud. Timiș); coordonate GPS: 45.524 940,21.238901;
adâncime 10 cm

Av: CONSTAN—S P F AVG; bust spre dreapta, cu diademă din perle și rozete,

cuirasat, cu mantie imperială (trei sau mai multe rozete în diademă)

Rv: VICTORIAE DD [AVGGQ NN]; două personificări ale zeiței Victoria, fată

ASIS

în față, fiecare ținând

în mâini cunună de

laur și ramură de palmier

atelier monetar: Siscia

an emitere: 341 – 346 p. Chr. (cf. LRBC)

347 – 348 p. Chr. (cf. RIC VIII)

RIC VIII, nr. 183, p. 363; LRBC, nr. 791, p. 19

nr. inv. temp.: 4053/10.10.2023/8

Inedit

26)

emitent: CONSTANS

nominal: AE 3

d=16,61 x 16,43; g=1,6 gr.; ax=11/12

stare conservare: bine păstrată; patină verde

loc descoperire: Jebel (jud. Timiș); coordonate GPS: 45.524 940,21.238901;
adâncime 10 cm

Av: CONSTAN—S P F AVG; bust spre dreapta, cu
diademă perlată și rozete,
cuirasat, cu mantie imperială (trei sau mai multe
rozete în diademă)

Rv: GLOR—IA EXERC—ITVS; doi soldași cu cască, față
în față, cu capetele

BSIS

întoarse unul spre celălalt;

fiecare ținând o sulică

cu vârful în jos și se sprijină pe un scut; între ei
stindard cu simbolul Chi-Rho

atelier monetar: Siscia

an emite: 337 – 341 p. Chr. (cf. LRBC)

9 septembrie 337 – primăvara 340 p. Chr.

RIC VIII, nr. 99, p. 355; LRBC, nr. 774, p. 19

Inedit

Cea mai veche piesă monetară din acest lot este un denar (billon) emis de Antoninus Pius pentru Faustina (post 141 p. Chr.), cea mai recentă fiind o monedă AE 2 emisă de Constans (346/348 – 350/351 p. Chr.).

În funcție de nominal, din acest lot monetar fac parte un denar (billon), un antoninian (billon), 24 monede de bronz. În cazul monedelor de bronz (toate emise în secolul IV p. Chr.) avem: 4 monede AE 2, 14 monede AE 3, 6 monede AE 4.

În funcție de emitenți nominalele sunt: Antoninus Pius (pentru Faustina) – 1 D (billon); Gallienus (pentru Salonina) – 1 Ant (billon); Constantinus I – 3 AE 2; Constantinus I sau Constantius II – 1 AE 4; Constans – 8 monede (1 AE 2 + 6 AE 3 + 1 AE 4); Constans ? – 1 AE 4;

Constantius II sau Constans – 3 AE 3; Constantinus II sau Constantius II sau Constans – 1 AE 3;

împărat sec. IV p. Chr. – 7 monede (4 AE 3 + 3 AE 4).

În funcție de atelierele monetare unde au fost bătute aceste monede, patru piese provin din atelierul monetar de la Thessalonica, trei monede din atelierul monetar de la Siscia, două monede din atelierul monetar de la Roma, o monedă din atelierul monetar din Antiohia, o monedă din atelierul monetar din Nicomedia și cincisprezece

monede (emise în secolul IV p.Chr.) au atelierele monetare de proveniență neidentificate. Nouă monede (toate din secolul IV p.Chr.) provin din ateliere monetare situate în partea balcanică și de est a Imperiului, două monede (cele din secolul II și III p. Chr.) provin din atelierul monetar de la Roma.

Zona este săracă în descoperire de monede din secolul IV p.Chr., în afara câmpului unde au fost găsite piesele monetare aflate în discuție, monede emise în secolul IV p.Chr. mai fiind găsite doar la Jebel și Voiteg (Fig. 2).

Jebel

În apropierea bisericii satului, la o dată incertă a fost descoperită o monedă din bronz, de mici dimensiuni, emisă pentru Crispus (Protase 2000, 231, nr. 408; Toma-Demian 2002-2003, 180; Mare 2004, 184; Luca 2010, 148).

În vatra satului, în perioada interbelică, în timp ce se construia o casă, a fost găsită o monedă din argint de la Valentinianus II (Protase 2000, 231, nr. 408; Toma-Demian 2002-2003, 180; Mare 2004, 184; Luca 2010, 148).

Voiteg

Pe teritoriul localității au fost găsite izolat monede imperiale romane (Gudea, Moțiu 1983, 195).

Ormós Zsigmond a achiziționat o piesă monetară din aur emisă de Constantinus II, monedă descoperită la Voiteg (Protase 1966, 178, nr. 128; Chirilă, Gudea, Stratan 1974, 81, nr. 51 (aici este indicat un solidus de la Constantinus I); Mare 2004, 213; Preda 1975, 484; Protase 2000, 255, nr. 512; Toma-Demian 2002-2003, 190; Luca 2010, 271).

Cele 26 de monede găsite în arealul fostei așezări din secolul IV p.Chr., indică o zonă de locuire relativ prosperă, conectată din punct de vedere economic și comercial cu Imperiul (dacă monedele ar fi provenit din raiduri de jaf, atunci ar fi fost din metal nobil nu din bronz). Relativa prosperitate a locuitorilor de aici, sau a unora dintre ei poate fi dedusă și făcându-se o comparație cu numărul de monede din secolul IV descoperite izolat la Tibiscum (fostă așezare romană destul de importantă), așezare aflată mai la vest, care în epoca dinastiei constantiniene nu se mai afla în interiorul granițelor imperiale (D. Matei 2021, 165, nota 1184, 166, nota 1201, 167) (Fig. 3). Cele 30 de piese monetare (C. Matei 2015a, 241, 270, 293) descoperite la Tibiscum nu sunt cu mult mai multe decât cele găsite în fosta așezare din secolul IV p.Chr. Cele 18 monede cărora le-a fost identificat emitentul, găsite pe câmpul dintre Jebel și Voiteg au fost emise în timpul dinastiei Constantiniane (între anii 330-351), pe când la Tibiscum a fost găsită și o monedă emisă de Valentinianus I (C. Matei 2015a, 288, 254; C. Matei 2015b, 364). Fără a avea garanția că aceste 26 de monede sunt singurele găsite în perimetrul respectiv, se poate deduce că așezarea a avut o oarecare importanță economică la jumătatea secolului IV p.Chr., locuitorii săi deținând bunuri destinate comerțului, o parte a schimburilor comerciale (probabil de o amploare mai redusă) fiind

orientate către Imperiu, în cadrul acestor tranzacții moneda de bronz emisă de autoritatea romană fiind un mijloc de schimb. Acceptarea monedei romane de bronz indică și influența avută de Imperiul Roman asupra populațiilor ce se găseau în vecinătatea granițelor sale.

Abrevieri bibliografice

- LRBC – Part I by P.V. Hill, J.P.C. Kent; Part II by R.A.G. Carson, J.P.C. Kent. 1965. *Late Roman Bronze Coinage*. London: Spink & Son LTD.
- RIC III – H. Mattingly, E. A. Sydenham. 1930. *The Roman Imperial Coinage. Antoninus Pius to Commodus*. vol. III. London: Spink & Son LTD.
- RIC V/I – H. Mattingly, E. A. Sydenham, P. H. Webb. 1972. *The Roman Imperial Coinage. Valerian to Florian (AD 253–276)*. vol. V/I. London: Spink & Son LTD.
- RIC VIII – J.P.C. Kent, R.A.G. Carson, C.H.V. Sutherland. 1981. *The Roman Imperial Coinage. The family of Constantine I. A.D. 337–364*. vol. VIII. London: Spink & Son LTD.

Abrevieri ale nominalelor

AE	monedă bronz modul 2
2	
AE	monedă bronz modul 3
3	
AE	monedă bronz modul 4
4	
D	denar
Ant	antoninian

Abrevieri tehnice

Av	avers
Rv	revers
cf.	conform
d	diametru
fig.	figura
g	greutatea în grame
mm	milimetru
nr.	număr inventar
inv.	

Referințe bibliografice

- Chirilă, E., Gudea, N., Stratan, I., 1974, *Drei Münzhorte des 4. Jahrhunderts aus dem Banat*, Lugoj: Muzeul de Istorie și Etnografie Lugoj.
- Gudea, N., Moțiu, I., 1983, *Observații în legătură cu istoria Banatului în epoca romană*, în *Banatica*, 7, p. 151-202.
- Luca, S., A., 2010, *Descoperiri arheologice din Banatul românesc. Repertoriu*, în *Bibliotheca Brukental*, XLVI, p. 148, p. 271-272.
- Matei, C., 2015a, *Circulația monetară romană pe teritoriul anticului Tibiscum (sec. I-IV p. Chr.)*, vol. 1, Szeged: Editura JATEPress Kiadó.
- Matei, C., 2015b, *Circulația monetară romană pe teritoriul anticului Tibiscum (sec. I-IV p. Chr.)*, vol. 2, Szeged: Editura JATEPress Kiadó.
- Matei, D., 2021, *Castrele Daciei după părăsirea lor de către armata romană*, Cluj-Napoca: Editura Mega.
- Mare, M., 2004, *Banatul între secolele IV-IX*, vol. 1, Timișoara: Editura Excelsior Art.
- Preda, C-tin., 1975, *Circulația monedelor romane postaureliene în Dacia*, în *Studii și Cercetări de Istorie Veche*, 26, 4, p. 441-486.
- Protase, Dumitru, 1966, *Problema continuității în Dacia în lumina arheologiei și numismaticii*, București: Editura Academiei R.S.R.
- Protase, Dumitru, 2000, *Autohtonii în Dacia*, vol. II, *Dacia postromană până la slavi*, Cluj-Napoca: Editura Risoprint.
- Toma-Demian, Nicoleta, 2002-2003, *Repertoriul descoperirilor monetare dintre anii 275-383 p. Chr. din județul Timiș*, în *Analele Banatului (SN)*, 10-11, p. 173-198.

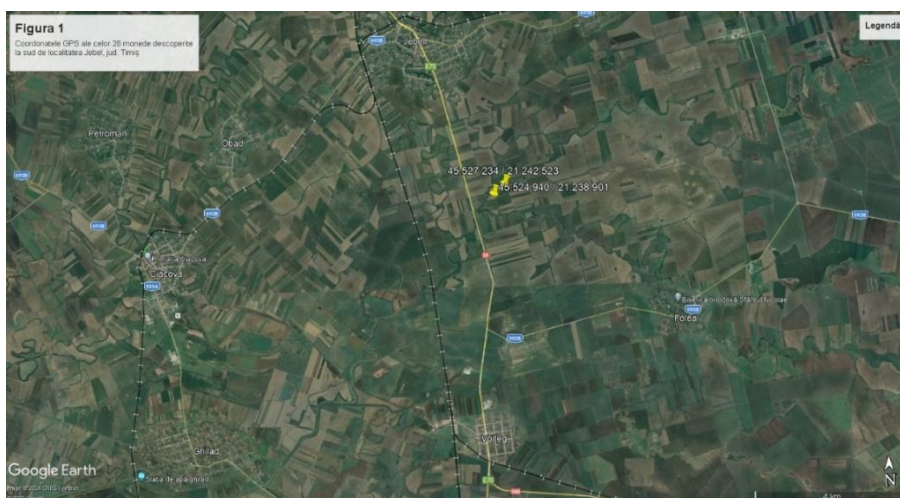

Fig. 1 – coordonatele GPS ale celor 26 monede descoperite la sud de localitatea Jebel.

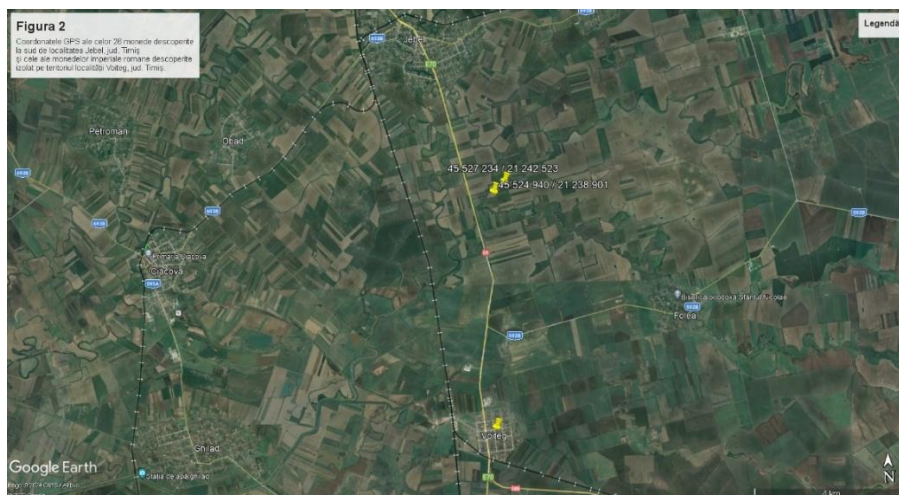

Fig. 2 – coordonatele GPS ale celor 26 de monede descoperite la sud de localitatea Jebel și cele ale monedelor imperiale romane descoperite izolat pe teritoriul localității Voiteg.

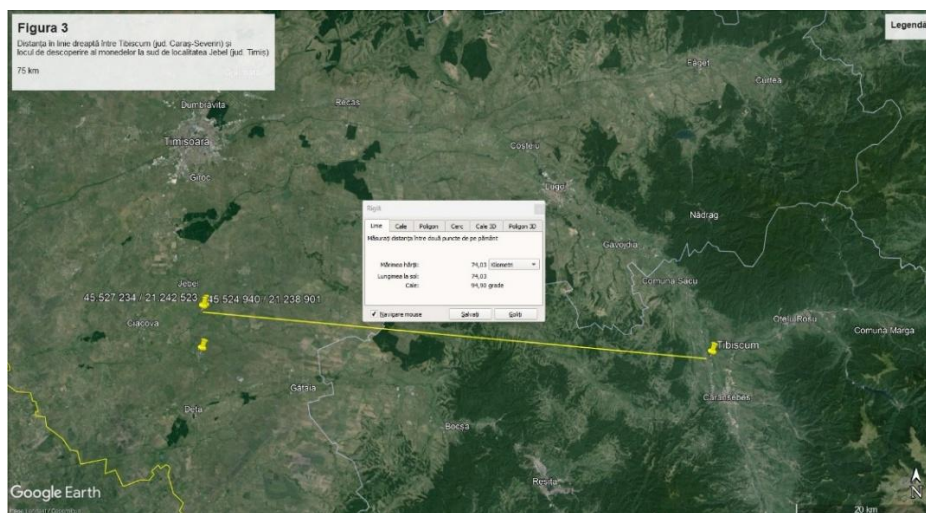

Fig. 3 – distanța în linie dreaptă între *Tibiscum* (Jupa, jud. Caraș-Severin) și locul de descoperire al monedelor la sud de localitatea Jebel (jud. Timiș).